

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2504 มาแล้วนั้น ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างมากมาย การพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก ผลการพัฒนาที่ผ่านมา ได้มีส่วนผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศรุดหน้าไปอย่างเห็นได้ชัด¹ อย่างไรก็ตาม ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นยังไม่ได้กระจายไปสู่คนส่วนใหญ่เท่าที่ควร ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ อาทิเช่น สภาพโครงสร้างสังคม ยังมิได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป และเกิดความไม่สมดุล มีการได้เปรียบเสียเปรียบทางฐานะเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น และรายได้ของประชาชนมีความแตกต่างเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรไม่ได้สัดส่วนกับทรัพยากรที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีเด็กและเยาวชนมากขึ้น ทำให้เกิดภาระเลี้ยงดูแก่ประชากรในวัยทำงาน ทั้งประชากรวัยทำงานชายและประชากรวัยทำงานหญิง และผลดังกล่าวจึงทำให้หญิงหรือสตรี ต้องเข้าสู่แรงงานมากขึ้นและเร็วขึ้น²

การเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ผ่านมากว่า 20 ปี มีผลให้สถานภาพของสตรีเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ สตรีมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ขายแรงงานและมีรายได้ไม่น้อยไปกว่าชาย และแรงงานสตรีเริ่มมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือในสมัยโบราณ สตรีจะทำงานที่จำกัดอยู่ภายในครอบครัว ทั้งนี้เพราะชน-

¹ โยสิต ปันเปียมรัชฎ์, "แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5 : สาระและผลการพัฒนาโดยสังเขป," วารสารเศรษฐกิจและสังคม 22 (มกราคม-กุมภาพันธ์) 2528 : 49.

² โยสิต ปันเปียมรัชฎ์, "แผนพัฒนาสังคม 2525-2529," วารสารเศรษฐกิจและสังคม 19 (มีนาคม-เมษายน) 2526 : 13.

ธรรมเนียมประเพณีของไทยนิยมให้สตรีอยู่กับเหย้ากับเรือน และไม่ให้ออกไปหาโอกาสในการศึกษา ประกอบกับการไม่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การทำงานของสตรีจึงเป็นงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในบ้าน หรือช่วยทำงานเกษตรกรรมของครอบครัว ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ประเพณีเก่า ๆ ค่อย ๆ สลายตัวไป สตรีมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น และสภาพการทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป คือกิจการอุตสาหกรรม ธุรกิจ และการค้า มีความสำคัญมากขึ้น การทำงานโดยทั่วไปเปลี่ยนจากการทำงานในครอบครัวเป็นงานธุรกิจ จึงทำให้สตรีมีโอกาสออกไปประกอบอาชีพเป็นเอกเทศจากครอบครัว เช่น ออกไปทำงานนอกบ้านโดยอิสระและมีรายได้เป็นของตัวเอง สตรีจึงเริ่มมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากนี้การเคลื่อนไหวของแรงงานสตรีที่จะเข้าร่วมในกำลังแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการเร่งรัดพัฒนาทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีมากขึ้น อีกทั้งสภาพของเศรษฐกิจและสังคมได้บีบบังคับและชักนำให้สตรีเข้าร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

บทบาทของสตรีได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ในประเด็นที่ว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ และไม่ควรจะถูกมองข้ามหรือปล่อยให้สูญเปล่า ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบัน (พ.ศ. 2527) จำนวนประชากรของประเทศ 50.6 ล้านคนนั้น เป็นประชากรสตรีประมาณ 25.1 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสตรีปรากฏว่าอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2525 (ตารางที่ 1.1) และในปี 2526 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของสตรีที่วราชอาณาจักรเป็นร้อยละ 48.9 ของกำลังแรงงานทั้งหมด¹ จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสตรีเป็นส่วนสำคัญทั้งทางด้านโครงสร้างประชากรและทางด้านแรงงานของประเทศ ฉะนั้น หากแรงงานสตรีจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมและประเทศอย่างมีระบบแล้ว ย่อมจะเป็นพลังสำคัญที่ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้มากยิ่งขึ้น

---

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลการสำรวจแรงงานที่วราชอาณาจักรรอบที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2526) (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2527) , หน้า 23.

ตาราง 1.1 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสตรี

(หน่วย : ร้อยละ)

	2521	2522	2523	2524	2525
ทั่วราชอาณาจักร	46.9	46.9	47.3	47.2	47.6
กรุงเทพมหานคร	43.0	42.8	43.6	44.4	45.2
ภาคกลาง	46.8	46.0	46.4	46.5	46.9
ภาคเหนือ	47.2	47.0	47.2	47.4	47.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	48.7	47.5	49.1	48.6	48.9
ภาคใต้	44.6	44.5	46.4	45.7	46.2

ที่มา : เครื่องชี้ภาวะสังคม, 2525 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม-
แห่งชาติ, หน้า 114

การใช้แรงงานสตรีได้กระจายอยู่ในเศรษฐกิจทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม จากการสำรวจในปี 2525¹ ในจำนวนแรงงานสตรีทั้งหมดที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน จะเข้าสู่การทำงานในภาคเกษตรร้อยละ 70.6 และภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 29.4 ยิ่งไปกว่านั้นแล้ว อัตราการมีส่วนร่วมแรงงานสตรีในภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา (ตารางที่ 1.2) และในปัจจุบัน เราจะพบว่า สตรีมีบทบาทในการทำงานเกือบทุก ๆ อย่าง เช่น ทำงานในหน่วยงานของรัฐบาล สถานประกอบการธุรกิจ และอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ อาทิเช่น การผลิต ไฟฟ้า ประปา การก่อสร้าง ขยายปลึก-สัง กิจการกักตาดคาร และ กิจการโรงแรม เป็นต้น

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) กิจการโรงแรมได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดในส่วนภูมิภาคที่เป็นแหล่งศูนย์กลางการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นิยมที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น และคนไทยมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นด้วย การขยายตัวของกิจการโรงแรมดังกล่าวจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยว เมื่อสิ้นปี 2523 ห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 44,597 ห้อง และในปี 2524 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 4 จำนวนห้องพักทั้งสิ้นเท่ากับ 48,254 ห้อง เพิ่มขึ้นจากเดิมถึง 3,657 ห้อง² สำหรับ จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งถือเป็นเมืองหลักหรือศูนย์กลางของการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน³ ก็มีจำนวน

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เครื่องชี้ภาวะสังคมของประเทศไทย (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2525), หน้า 115.

²สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 5 (2525-2529) กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2524) หน้า 72.

³กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่, เอกสารการขออนุญาตตั้งโรงแรม, (เชียงใหม่ : กรมตำรวจ, 2527).

ตาราง 1.2 อัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานสตรีในภาคอุตสาหกรรม

(หน่วย : ร้อยละ)

	2521	2522	2523	2524	2525
ทั่วราชอาณาจักร	23.4	27.0	25.9	25.8	29.4
กรุงเทพมหานคร	86.7	89.6	90.9	86.1	91.6
ภาคกลาง	29.9	37.0	35.3	36.2	38.6
ภาคเหนือ	18.4	19.1	18.6	17.9	23.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7.9	9.3	10.0	9.0	11.9
ภาคใต้	23.4	29.7	22.7	28.6	32.0

ที่มา : เครื่องชี้ภาวะสังคม, 2525 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 116 .

ห้องพักขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน (ตารางที่ 1.3) และผลจากการขยายตัวดังกล่าว มีแนวโน้มให้โรงแรมต่าง ๆ มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแรงงานชายหรือแรงงานหญิง โดยเฉพาะแรงงานหญิงเป็นแรงงานที่จำเป็นต่องานในกิจการโรงแรม เนื่องจากงานในโรงแรมส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านการให้บริการ เช่น งานแผนกต้อนรับ งานประชาสัมพันธ์ งานแม่บ้าน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้พนักงานสตรีเข้าทำงาน

และด้วยความสำคัญดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นความสำคัญของสตรีในเชิงเศรษฐกิจในการหารายได้เพื่อยังชีพ ความสำคัญของอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ตลอดจน และการขยายตัวของอุตสาหกรรมโรงแรม จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม และศึกษาถึงสภาพการทำงานของสตรีในโรงแรมเพื่อจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางเสนอแนะ และกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสตรีต่อไป ซึ่งนับวันจะมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการรักษาทรัพยากรแรงงานของประเทศให้มีประสิทธิภาพในการผลิตหรือบริการสูงขึ้น เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม

1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการทำงาน สวัสดิการต่าง ๆ ที่แรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรมได้รับ

1.1.3 เพื่อทราบถึงทัศนคติบางประการของสตรีเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม

1.2 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะกรณีของอุตสาหกรรมโรงแรมในจังหวัด

เชียงใหม่และด้วยเหตุที่โรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีเป็นจำนวนมาก ถึง 105 แห่ง¹ บางโรงแรมยังไม่อยู่ในระดับมาตรฐานที่จะเป็นที่พักสำหรับคนเดินทาง ดังนั้นการศึกษาจึงจำกัดขอบเขตของการศึกษาโดยเลือกศึกษาเฉพาะโรงแรมที่จัดเข้าเป็นโรงแรมชั้นหนึ่ง และโรงแรมชั้นสอง เท่านั้น โดยที่การจำแนกมาตรฐานโรงแรมได้จำแนกตามมาตรฐานการจัดอันดับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีโรงแรมชั้นหนึ่งจำนวน 9 แห่ง และโรงแรมชั้นสองจำนวน 14 แห่ง² ดังต่อไปนี้

โรงแรมชั้นหนึ่ง ประกอบด้วย

1. โรงแรมเชียงใหม่	2. โรงแรมเชียงใหม่พาเลซ
3. โรงแรมสุวิวงศ์	4. โรงแรมปวยทรวง
5. โรงแรมออร์คิดเชียงใหม่	6. โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์
7. โรงแรมรินคำ	8. โรงแรมเมืองใหม่
9. โรงแรมรินทร์	

โรงแรมชั้นสอง ประกอบด้วย

1. โรงแรมอินคาต	2. โรงแรมพรพิงค์
3. โรงแรมช่างเผือก	4. โรงแรมมนตรี
5. โรงแรมเชียงคำ	6. โรงแรมปรี้นซ์
7. โรงแรมชมศอย	8. โรงแรมรถไฟ
9. โรงแรมเพชรงาม	10. โรงแรมสุมิคค์
11. โรงแรมไอยรา	12. โรงแรมเวียงแก้ว
13. โรงแรมนิวเอเชีย	14. โรงแรมเพชรศิเคนท์

¹ กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเชียงใหม่, "การขออนุญาตตั้งโรงแรม" (เชียงใหม่ : กรมตำรวจ, 2526). เอกสารอัดสำเนา.

² รายชื่อของโรงแรม เป็นข้อมูลสิ้นสุดในเดือนกรกฎาคม 2526.

ตาราง 1.3 อัตราการเพิ่มของจำนวนห้องพักของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่

	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527
จำนวนห้องพัก	2,639	3,058	3,329	3,671	3,972	4,310	4,837	5,107
อัตราการเพิ่ม	0	15.88	8.86	10.27	8.20	8.51	12.23	5.60

ที่มา : กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่, "เอกสารการขออนุญาตตั้งโรงแรม"

1.3 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

กำลังแรงงาน หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน (อายุ 11 ปีขึ้นไป) ทุกคน ผู้ซึ่งพร้อมและเต็มใจที่จะทำงาน ณ ระดับอัตราค่าจ้างที่เป็นอยู่ในขณะนั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าขณะนั้นเป็นผู้มีงานทำ กำลังทำงาน หรือกำลังแสวงหางานทำ เพราะว่างงานหรือหยุดงานชั่วคราว เพราะป่วย ดังนั้น กำลังแรงงานตามความหมายนี้จึงประกอบด้วยทั้งบุคคลผู้มีงานทำ และบุคคลผู้ไม่มีงานทำ¹

อัตราการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม หมายถึงอัตราส่วนหรือร้อยละของจำนวนสตรีที่ทำงานในโรงแรม กับจำนวนสตรีที่อยู่ในกำลังแรงงานในครอบครัวหนึ่ง ๆ²

แรงงานสตรี หมายถึงสตรีที่อยู่ในวัยแรงงานระดับอายุที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานอนุญาตให้จ้างงานได้ ซึ่งในกิจการโรงแรมคือ สตรีที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป

อุตสาหกรรมโรงแรม หมายถึง การดำเนินธุรกิจแบบที่มีสถานประกอบการจัดตั้งเพื่อรับเงินจ้างสำหรับคนเดินทาง หรือบุคคลที่หาที่อยู่หรือที่พัก มีบริการอาหาร เครื่องดื่มไว้บริการคนเดินทางอย่างมีแบบแผน มีมาตรการควบคุมตามขอบข่ายของการบริการนั้น ๆ³

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 1) มกราคม-มีนาคม 2526, อ่างแลว, หน้า 5-6.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

³ปรีชา แดงโรจน์, การโรงแรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2526), หน้า 214.

โรงแรม หมายถึง บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับเงินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว จะต้องประกอบด้วยการจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้เข้าพักตามความต้องการใดด้วย¹

โรงแรมชั้นหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง โรงแรมที่คิดค่าบริการค่าห้องตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไป ห้องพักทุกห้องมีเครื่องปรับอากาศและมีห้องน้ำส่วนตัว นอกจากนี้ ทางโรงแรมต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ห้องอาหาร ภัตตาคาร ไนท์คลับ ห้องจัดเลี้ยง ห้องพักผ่อน ห้องประชุม สระว่ายน้ำ ที่จอดรถ เป็นต้น

โรงแรมชั้นสองในจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง โรงแรมที่คิดค่าบริการค่าห้องตั้งแต่ราคา 250 บาทขึ้นไป ห้องพักมีทั้งที่มีเครื่องปรับอากาศและไม่มีเครื่องปรับอากาศ และมีห้องน้ำส่วนตัว นอกจากนี้ทางโรงแรมจะต้องมีการจัดบริการอาหาร เครื่องดื่ม

ปัจจัยทางประชากร หมายถึง ปัจจัยเกี่ยวกับอายุของสตรี ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ จำนวนบุตร

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ปัจจัยเกี่ยวกับการศึกษาของสตรี

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับรายได้ของสตรี รายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัว

ครอบครัว หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในเคหะสถานรวมกัน

สตรีโสด หมายถึง สตรีที่ยังไม่ได้ทำการสมรส

สตรีสมรส หมายถึง สตรีที่สมรสแล้วและอยู่ร่วมกับสามี

1.4 สมมติฐานในการศึกษา

ในการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือเป็นตัวกำหนดอัตราการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม โดยมีรายละเอียดของข้อสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

ข้อสมมติฐานสำหรับสตรีโสด อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีโสด จะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับ ระดับอายุ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ และจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ และรายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัว

ข้อสมมติฐานสำหรับสตรีสมรส อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีสมรส จะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ และจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับอายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ รายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัว และจำนวนบุตรที่เป็นภาระ

1.5 ระเบียบวิธีดำเนินการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ได้กำหนดแนวทางดำเนินการศึกษา การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.5.1 ประชากรเป้าหมาย ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ พนักงานโรงแรมที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วยพนักงานในระดับต่าง ๆ 4 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร (Executive) ระดับหัวหน้าแผนก (Department Head) ระดับหัวหน้างาน (Supervisor) และระดับพนักงานปฏิบัติงาน (Staff) พนักงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่ทำงานด้านโรงแรมมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรมได้เป็นอย่างดี เพราะได้รู้สภาพการทำงานภายในโรงแรมมากพอสมควร

1.5.2 ขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ในการศึกษานี้ ได้ทำการศึกษาเฉพาะโรงแรมชั้นหนึ่งและโรงแรมชั้นสองทุกโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ ยกเว้นบางโรงแรมที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ได้จำนวนโรงแรมทั้งสิ้น 19 แห่ง ซึ่งมีจำนวนพนักงานรวมทั้งสิ้น 1,431 คน

ได้ทำการเลือกหรือกำหนดขนาดตัวอย่างจากโรงแรมมาทั้งหมด 400 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ของประชากรเป้าหมายทั้งหมด โดยแยกเป็นพนักงานโสด 200 ราย พนักงานสมรส 200 ราย แต่เนื่องจากประชากรตัวอย่างใหญ่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ จึงได้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 378 ราย

สำหรับการสุ่มตัวอย่างนั้น ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเชิงระบบ (Systematic Sampling) โดยนำเอารายชื่อของพนักงานในโรงแรมแต่ละแห่งมาเรียงตามลำดับก่อนหลังของเวลาที่มาทำงาน และคำนวณหาช่วงที่จะใช้ในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling interval) จากอัตราส่วนระหว่างจำนวนหน่วยทั้งหมดในประชากรและขนาดตัวอย่างที่ใช้

1.5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาได้มีวิธีการในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.5.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งแบบสอบถามนี้ประกอบด้วย คำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของประชากรตัวอย่าง ตลอดจนทัศนคติของสตรีในการทำงานโรงแรม

1.5.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่กรุงเทพมหานคร และสาขาจังหวัดเชียงใหม่ สำนักแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และโรงแรมต่าง ๆ

1.5.3.3 ระยะเวลาของการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน 2527 ถึง สิงหาคม 2527

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งขั้นตอนออกดังนี้

1.5.4.1 เสนอข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับปัจจัยทางด้านสังคม ประชากร และเศรษฐกิจ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการทำงานของสตรี สวัสดิการที่สตรีได้รับ ตลอดจนเหตุผลในการเลือกอาชีพและอื่น ๆ รวมทั้งทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม โดยเสนอผลการศึกษาในรูปแบบอัตราร้อยละ

1.5.4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมแรงงานสตรี
ในอุตสาหกรรมโรงแรม กับปัจจัยด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอย
พหุ (Multiple Regression Analysis)

1.6 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาด้านแรงงานสตรีในระดับมหภาค ได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง
นักเศรษฐศาสตร์หลายคน อาทิเช่น Samuelson¹ ได้กล่าวถึงแรงงานสตรีว่า มีบทบาทยิ่ง
ต่อการผลิตของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นเกษตรกรรม นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาถึงผล
ของการพัฒนาเศรษฐกิจต่ออัตราการมีส่วนร่วมในกองกำลังแรงงานของสตรี ดังเช่น V.K.
Oppenheimer² และ Haig and Wood³ ได้สรุปผลการศึกษาไว้ว่า ยิ่งอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจ
เพิ่มสูงขึ้นมากเท่าใด อัตราการมีส่วนร่วมของสตรีในกองกำลังแรงงานสตรียังมีสูงขึ้นเท่านั้น

---

¹Paul A. Samuelson, Economics 11th.ed. (New York : McGraw-Hill, 1980), P.797.

²Valerie K. Oppenheimer, The Female Labor Force in the United States, Population Monograph Series No.5 (Barkeley : University of California Press, 1970), P.39.

³B.D. Haig and Margaret Wood, The Participation of Married Women in the Australian Work-Force 1961-1972, Institute of Labor Studies working Paper Series No.5 (Australia : The Flinders University of South Australia Press, 1973), P.86.

Cain¹ ได้ศึกษาอัตราการเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรีอเมริกันที่สมรสในระดับอายุ 20-44 ปี และเป็นสตรีที่อยู่กับสามีในปี ค.ศ. 1950 จากการศึกษาพบว่า นอกจากจะมีปัจจัยของอัตราค่าจ้างแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่ออัตราการเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรีอเมริกันที่สมรส ปัจจัยเหล่านั้นคือ ระดับรายได้ของสามี อายุของบุตร ระดับการศึกษา การว่างงานของผู้ชาย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เมื่อใดที่อัตราค่าจ้างหรือรายได้ของสตรีเพิ่มขึ้น และระดับการศึกษาของสตรีสูงขึ้น จะทำให้อัตราการเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรีที่สมรสแล้วสูงขึ้นด้วย ส่วนรายได้ของสามี อัตราการว่างงานของผู้ชาย และอัตราส่วนของครอบครัวที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ปี เมื่อเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้อัตราการเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรีที่สมรสลดลง เช่นเดียวกับที่ Bowen และ Finegan² ศึกษาอัตราการเข้าร่วมแรงงานของหญิงอเมริกันที่สมรส พบว่า ระดับการศึกษา อายุของลูก ลักษณะความต้องการของตลาดแรงงานนั้น เมื่อเพิ่มขึ้น จะทำให้การเข้าร่วมในกำลังแรงงานของหญิงชาวอเมริกันสูงขึ้น ส่วนรายได้ของสามีเมื่อสูงมากถึงระดับหนึ่งจะทำให้การเข้าร่วมแรงงานของหญิงลดลง

งานวิจัยของ Mincer³ ก็ได้อธิบายการตัดสินใจการเข้าสู่กำลังแรงงานของหญิงมีสามี ซึ่ง Mincer เชื่อว่า จำนวนชั่วโมงทำงานในตลาดแรงงานของหญิงมีสามี จะถูกกำหนดจากรายได้ของสามี และอัตราค่าจ้างของหญิงนั้น ในตลาดแรงงาน โดยที่สามีมักเป็นผู้ทำงานหลัก

¹Glen G. Cain, Married Women in the Labor Force (Chicago : The University of Chicago Press, 1966), PP.13-27.

²Willam G. Bowen and T. Aldrich Finegan, The Economics of Labor Force Participation (Princeton : Princeton University Press, 1969), PP.35-37.

ในครัวเรือน ถ้ารายได้สามีเพิ่มขึ้นจะเกิดผลทางค่านายได้ที่จะทำให้ภรรยาเลือกทำงานน้อยลง ถ้าการพักผ่อนเป็นสินค้าปกติ (normal goods) ภรรยาใช้เวลาพักผ่อนไ้มากขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างกับการทำงานของหญิงนั้น ในตลาดแรงงานไม่อาจจะบอกได้ล่วงหน้า ขึ้นอยู่กับผลทางรายได้ และผลทางการทดแทนว่าอย่างไรจะมึผลมากกว่ากัน การที่อัตราจ้างสูงขึ้น ผลทางรายได้จะทำให้หญิงนั้นเลือกการพักผ่อนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ค่าเสียโอกาสของการพักผ่อน และการทำงานในบ้านก็จะสูงขึ้นด้วย ถ้าผลทางการทดแทนมีมากกว่า หญิงนั้นก็อาจเลือกทำงานในตลาดแรงงานมากขึ้น ส่วน Encarnacion¹ เชื่อว่า ครัวเรือนจะคงพยายามมีรายได้ให้ถึงระดับหนึ่ง ซึ่งวัดจากระดับพอยังชีพเป็นอย่างดี ถ้ารายได้ของสามีต่ำกว่าระดับนี้ การทำงานในตลาดแรงงานของภรรยาจะมีความสัมพันธ์กลับกันกับอัตราค่าจ้าง กล่าวคือ ถ้าค่าจ้างยิ่งต่ำ การทำงานของภรรยาจะยิ่งมากขึ้น เพื่อตั้งให้รายได้ของครอบครัวถึงระดับที่ต้องการ แต่ถ้าสามีมีรายได้เกินกว่าระดับหนึ่งแล้ว ภรรยาอาจจะทำงานมากขึ้น หรือน้อยลงก็ได้

ในประเทศไทย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงงานสตรีก็ได้มีการศึกษาอยู่หลายหน่วยงาน หากแต่ส่วนใหญ่ก็เป็นการศึกษากว้าง ๆ โดยไม่ระบุเจาะจงสำหรับแต่ละอุตสาหกรรม เช่น การศึกษาของหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง อาทิเช่น กองแรงงานหญิงและเด็ก กระทรวงมหาดไทย กองโครงการสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

สภาสตรีฯ มีความเห็นเกี่ยวกับการใช้แรงงานสตรีไทยในปัจจุบันว่า ปัจจุบันรัฐบาลจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมและ

¹Jose Encarnacion, "Fertility and Labor Force Participation : Phillipines 1968," The Phillipines Review of Business and Economics 9 (December 1974) : 115.

เศรษฐกิจ ซึ่งสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้มีความต้องการแรงงานในประเทศเพิ่มขึ้น แรงงานสตรี จึงมีความสำคัญมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่ามีการใช้แรงงานสตรีกระจายไปในการประกอบอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น ที่เห็นได้ชัดก็คือในเขตเทศบาลนครหลวง มีการใช้แรงงานสตรีประกอบอาชีพต่าง ๆ มากที่สุด นอกจากมีการใช้แรงงานสตรีเพื่อฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแล้ว ยังมีการใช้แรงงานสตรีเพื่อยกระดับฐานะทางสังคมของสตรีด้วย¹ เนื่องด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบกับระบบเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สตรีมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นในการช่วยเหลือจุนเจือรายได้ของครอบครัว

ชัตติยา กรรณสูตร² ศึกษา "สตรีเกษตรกรไทย" พบว่า ส่วนใหญ่ของสตรีเกษตรกรไทยในเขตหนองจอกและบางปะอิน ที่ศึกษา (60%) รับผิดชอบในการหาเลี้ยงครอบครัวมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือทั้งหมด ส่วนผู้รับผิดชอบน้อยกว่าครึ่งหนึ่งมีจำนวนน้อย (10%) เช่นเดียวกับ Tan and Tankimyong³ พบว่า สตรีเชียงใหม่มีส่วนช่วยเหลือครอบครัวมาก จากการวิเคราะห์การมีส่วนช่วยเหลือครอบครัวของสตรีเชียงใหม่ในแง่ของการมีส่วนร่วมโดยตรงในการหารายได้ให้ครอบครัวจากการประกอบอาชีพที่ได้ค่าจ้างแรงงาน ปรากฏว่าสตรีเชียงใหม่ส่วนใหญ่ (67.2%) ประกอบอาชีพซึ่งช่วยให้ได้รายได้โดยตรงแก่ครอบครัวประมาณ 20-60% ของรายได้ทั้งหมด นอกจากนี้ มีสตรีเชียงใหม่อีกจำนวนไม่น้อย (10.8%) ที่สามารถหารายได้ให้แก่ครอบครัวได้มากกว่า

¹รพี สุวรรณชัย, "แรงงานสตรีในประเทศไทย : สภาพทั่วไปปัญหาและข้อเสนอแนะ," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 19 (ตุลาคม 2522) : 625.

²ชัตติยา กรรณสูตร, "สตรีเกษตรกรไทย : การศึกษาเฉพาะสตรีเกษตรกรไทยในเขตหนองจอกและบางปะอิน." 2519, (เอกสารอัครสำเนา) : 8.

³Tan Yong Moy and Uraiwan Tankimyong, The Position of Women and Their Contribution to Rural Productive Efforts : A Comparison of Two Case Studies in Thailand and Malaysia (Bangkok : International Labor Organization, 1977), PP. 89-121.

60% ของรายได้ทั้งหมด ยิ่งถ้าพิจารณาเวลาที่สตรีใช้ไปในการทำงานและค่าของแรงงานที่สตรีใช้ในการทำงานบ้าน ซึ่งเมื่อคิดออกมาเป็นตัวเงินหรือรายได้รวมด้วยแล้ว ยิ่งเห็นได้ว่าสตรีมีส่วนช่วยเหลือครอบครัวมากกว่าสามีทั้งในแง่ของรายได้ และเวลาที่สละให้แกครอบครัว Tan and Tankimyong วิเคราะห์การมีส่วนช่วยเหลือของสตรีเชียงใหม่ โดยการพิจารณาจากรายได้ที่สตรีทำใหครอบครัว ทั้งในแง่รายได้โดยตรงที่ได้จากการประกอบอาชีพ รวมกับรายได้ที่สตรีทำได้โดยอ้อม ด้วยการคิประเมิณจากการทำงานบ้าน พบว่าสตรีเชียงใหม่ส่วนใหญ่ (72.4%) มีส่วนช่วยหารายได้ใหครอบครัวไคมากกว่า 60% ของรายได้ทั้งหมด

วิวัฒน์ แดงสังวาลย์¹ ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของสตรีที่สมรสแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2522 ผลการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณาสรุบได้ว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอาชีพของสามี กลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพคานคายาย มีอัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานสูงกว่าสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพคานอื่น ๆ และสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพคานการขนส่ง อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานต่ำที่สุด ปัจจัยทางคานสังคมคือ ระดับการศึกษาของสตรี พบว่าสตรีที่จบการศึกษาสูง อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานสูงกว่าสตรีที่จบการศึกษาระดับต่ำ นอกจากนั้นพบว่าระดับการศึกษาของสามี มีอิทธิพลต่ออัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีน้อยมาก ปัจจัยทางคานประชากรคือ จำนวนบุตร สตรีที่มีจำนวนบุตรรอดมีชีวิตมาก อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรรอดชีวิตน้อย โดยที่สตรีที่มีบุตรรอดชีวิตจำนวน 1-2 คน มีอัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานสูงที่สุด นอกจากนั้น อายุของบุตรคนเล็ก มีอิทธิพลต่ออัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีมาก โดยพบว่า อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีสูงขึ้นตามอายุที่มากขึ้นของบุตรคนเล็ก บุตรคนเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 2 ปี อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีต่ำที่สุด

---

¹วิวัฒน์ แดงสังวาลย์, "ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของสตรีที่สมรสแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521), หน้า 135-136.

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้แรงงานสตรีในสถานบริการ ออบ ฮบ นวด ในเขต กรุงเทพมหานคร ของสมคิด พลศรี¹ สรุปผลได้ดังนี้ สตรีที่ทำงานในสถานบริการส่วนใหญ่ร้อยละ 90 จะมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 15-26 ปี และกวาร์ร้อยละ 80 จะเป็นผู้ผ่านการสมรสมาแล้ว แต่โตหย่า หรือแยกกันอยู่กับสามีเป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่ผ่านการสมรสมาแล้วมักจะมีบุตรที่ค่อนข้างน้อย นอกจากนั้นสตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยไม่แน่นอน และมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพในทางกสิกรรม โดยที่รายได้ที่เป็นเงินสดของบิดา มารดามีน้อยมาก กล่าวคือมีรายได้น้อยกว่าเดือนละ 100-300 บาท ความยากจนของบิดา มารดา จึงทำให้สตรีเหล่านี้ได้รับการศึกษาชั้นน้อย การเข้าทำงานในสถานบริการของสตรีส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำจากเพื่อนและการจูงใจจากบุคคลอื่น ส่วนที่เข้าทำงานด้วยตนเองก็มีอยู่จำนวนไม่น้อย การเข้าทำงานในลักษณะดังกล่าวนี้เกิดจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เนื่องจากงานที่ตนเองทำอยู่ให้รายได้น้อย แต่การทำงานในสถานบริการจะให้รายได้ดีกว่า จึงทำให้สตรีเข้าทำงานในสถานบริการดังกล่าวด้วยความสมัครใจ

วิษุฒา ลีพัฒนาวิทย์² ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานสตรี โดยศึกษา "สภาพการทำงาน ของลูกจ้างหญิงในงานก่อสร้างเขตกรุงเทพมหานคร" ได้ขอสรุปว่า โดยที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันมีบังคับให้หญิงเป็นจำนวนมากต้องออกทำงานนอกบ้านทั้ง ๆ ที่การทำงานนอกบ้านของหญิงนั้นยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่า อาจก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมได้ทางหนึ่ง ดังที่ได้ทราบกันแล้วว่าหญิงที่สมรสแล้วยอมมีหน้าที่รับผิดชอบงานบ้าน งานเลี้ยงดู อบรมบุตร ธิดา การที่หญิงเหล่านี้ต้องออกทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจืองานในหน้าที่แม่มานาก็ย่อมถูกทะเลาะไป ด้วย

¹สมคิด พลศรี, "การใช้แรงงานสตรีในสถานบริการกับการพัฒนากำลังคน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับดุษฎี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518), หน้า 88-89.

²วิษุฒา ลีพัฒนาวิทย์, "สภาพการทำงานของลูกจ้างหญิงในงานก่อสร้างเขต กรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับดุษฎี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2520), หน้า 115-116.

เหตุนี้จึงมีบุคคลจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับการทำงานนอกบ้านของหญิง แต่ความจำเป็นบางอย่าง โดยเฉพาะความจำเป็นในเรื่องเศรษฐกิจภายในครอบครัวบังคับให้หญิงเหล่านี้ต้องช่วยครอบครัวในการหารายได้อีกแรงหนึ่ง

นอกจากงานศึกษาวิจัยทั้งหมด ดังที่ได้กล่าวยังมีผลงานวิจัยของคนอื่น ๆ อีกหลายคนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมแรงงานสตรี เช่น งานวิจัยของสุกัญญา นิธิกร¹ ซึ่งศึกษาในเรื่องการเข้าสู่กำลังแรงงานของหญิงมีสามีในประเทศไทย และได้สรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในทางลบต่อการตัดสินใจของหญิงมีสามีในการเข้าสู่กำลังแรงงาน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้จากการทำงาน การมีเด็กอายุต่ำกว่าวัยเรียน รายได้ของสามี ส่วนตัวแปรอื่นที่พบว่าไม่มีอิทธิพลในทางบวกต่อการเข้าสู่กำลังแรงงานของหญิงมีสามีได้แก่ การศึกษาและการมีผู้ช่วยแบ่งภาระงานบ้านในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ จุฑา มนต์ไพบูลย์² ในเรื่อง ปัจจัยกระตุ้นการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงงานสตรีส่วนใหญ่ที่เข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจโรงแรม และธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งนั้น เกิดจากปัจจัยเกี่ยวกับโอกาสต้องการความก้าวหน้าและโอกาสอื่น ๆ จากการทำงานมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้จากที่ทำงาน

จากผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมแรงงานของสตรี พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรี ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ หลายประการได้แก่ รายได้ของสตรี ระดับการศึกษาของสตรี ระดับรายได้ของสามี อายุของบุตร การว่างงานของผู้ชาย ลักษณะความต้องการของตลาดแรงงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ และโอกาสต้องการความก้าวหน้าโดยที่ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรี พอสรุปเป็นสังเขปไว้ดังนี้คือ ปัจจัยรายได้ของสตรีนั้น เมื่อรายได้จากการทำงานสูงขึ้น ย่อมมีผลทำให้สตรีต้องการ

¹สุกัญญา นิธิกร, "การเข้าสู่กำลังแรงงานของหญิงมีสามีในประเทศไทย,"

วารสารธรรมศาสตร์ 10 (กันยายน 2524) : 110-119.

²จุฑา มนต์ไพบูลย์, รายงานวิจัยเรื่องปัจจัยกระตุ้นการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 112.

เข้าทำงานมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากรายได้จะเป็นผลตอบแทนแก่แรงงานโดยตรง ทางด้านการศึกษาของสตรีเมื่อสูงขึ้น สตรีจะมีโอกาสทำงานได้มากขึ้น เพราะการศึกษานั้นถือว่าเป็นส่วนที่เสริมสร้างให้แรงงานมีประสพการณ์มากขึ้นและจะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนระดับรายได้ของสามีเมื่อมากขึ้น ๆ การเข้าร่วมในตลาดแรงงานของสตรีก็จะลดลงโดยลำดับ เนื่องจากสตรีจะยังชีพอยู่ได้โดยได้รับความช่วยเหลือจากสามี ในด้านอายุของบุตรพบว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในแรงงานของสตรี หญิงที่มีบุตรอายุน้อย ย่อมมีภาระที่จะต้องคอยเลี้ยงดู ทำให้มีโอกาสที่จะเข้าร่วมในแรงงานน้อย แต่เมื่อลูก ๆ โตขึ้น สตรีจึงพอมีเวลาที่จะออกหางานทำในตลาดแรงงาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่วนอัตราการว่างงานของผู้ชายนั้น จะแสดงให้เห็นอุปสงค์ของแรงงานทั้งหมด สาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราการว่างงานของผู้ชายเพิ่มขึ้นก็เพราะอุปสงค์ของแรงงานลดลงงานหายากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความกระตือรือร้นในการหางานก็ลดน้อยลงไป เพราะคนงานท้อใจ ผลที่สุดจะทำให้สตรีออกจากการทำงานในตลาดแรงงานและหันไปทำงานบ้านหรือพักผ่อนแทน และปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ เมื่อเพิ่มจำนวนขึ้น สตรีจะเข้าร่วมในตลาดแรงงานลดลง นอกจากนั้น ปัจจัยด้านโอกาสต้องการความก้าวหน้า เมื่อมีมากขึ้น จะส่งผลให้สตรีเข้าร่วมในแรงงานมากขึ้น เพราะ ความก้าวหน้าในการทำงาน มีส่วนช่วยเสริมสภาพทางสังคมแก่สตรี ฉะนั้น การศึกษาเรื่องการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม จึงคาดว่าจะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรี คือ รายได้ของสตรี การศึกษาของสตรี จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ และจำนวนบุตรที่เป็นภาระ นอกจากนั้น เมื่อคำนึงถึงว่า ภาวะแวดล้อมของแต่ละประเทศและแต่ละอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกัน จึงคาดว่า จะมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรี คือ อายุของสตรี และรายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัว

ในบทต่อไป เป็นการเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ โดยเสนอผลเปรียบเทียบระหว่างการเข้าร่วมแรงงานของสตรีโสด และสตรีสมรสในอุตสาหกรรมโรงแรม นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทยและในจังหวัดเชียงใหม่โดยสังเขปด้วย ส่วนในบทที่ 3 จะได้กล่าวถึงสภาพการทำงานของสตรีในโรงแรม รวมทั้งการพิจารณาทัศนคติของสตรีบางประการเกี่ยวกับการทำงานโรงแรม สำหรับบทสุดท้ายเป็นการสรุปและการเสนอข้อ เสนอแนะบางประการที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล